

N:o 146.

*Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående
anslag till understöd åt lapparna i Juckasjärvi socken;
gifven Stockholms slott den 4 maj 1906.*

Under åberopande af bilagda utdrag af protokollet öfver civilärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen att

dels för beredande af understöd åt lapparna i Juckasjärvi socken å extra stat för år 1907 bevilja ett anslag af 250,000 kronor att enligt de närmare bestämmelser, som Kungl. Maj:t meddelar, användas: 50,000 kronor till inköp af lifsförnödenheter för utdelning bland nämnda lappar, 50,000 kronor till inköp af renar åt lappar med större familj samt 150,000 kronor till lån åt lappar för inköp af renar, med skyldighet för låntagaren att efter fem frihetsår återgälda erhållet lånebelopp med en tjugonedel under hvart och ett af de därpå följande tjugu åren;

dels ock medgifva, att Kungl. Maj:t må under år 1906 af tillgängliga medel utanordna ifrågavarande anslagsbelopp, 250,000 kronor.

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kungl. Maj:t förblifver Riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

Under Hans Maj:ts,
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF.

Axel Schotte.

*Utdrag af protokollet öfver civilärenden, hållet inför Hans
Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stock-
holms slott den 4 maj 1906.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern STAAFF,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena TROLLE,
Statsråden: TINGSTEN,
BIESÈRT,
friherre MARKS VON WÜRTEMBERG,
TAMM,
SIDNER,
HELLNER,
SCHOTTE,
BERG,
BERGSTRÖM.

Departementschefen, statsrådet Schotte anförde i underdånighet:
Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Norrbottens län har i under-
dånig skrifvelse den 27 april 1906 anført följande:

»Såsom förut inför Eders Kungl. Maj:t blifvit anmäldt, hafva lap-
parne inom Juckasjärvi socken till följd af synnerligen ogynnsamma
betesförhållanden under nästlidne höst och innevarande års vinter,
hvilka under februari och mars månader förvärrats genom ovanligt rik
nederbörd af snö och häftiga snöstormar, förlorat en så stor mängd af

sina renar, att man har att befara, att nämnda lappars tillvaro såsom renskötande lappar i hög grad äfventyras, därest icke hjälp bringas dem.

Lapparne hafva uppgifvit angående de orsaker, som föranledt den olycka, som träffat deras hjordar, att renbetet redan på hösten under deras vistelse i fjällen blifvit otillräckligt genom flen och hård snö, som hindrade renarne att komma åt mossan, hvarför renarne för att söka sin föda spridt sig, så att lapparne i allmänhet redan vid Andersmässotiden den 30 november icke förmått att sammanhålla sina hjordar. Då renarne fortfarande inom skogslandet saknade tillräckligt med bete, kunde lapparne icke åter sammanföra sina spridda renar till hjordar.

Af socknens fyra byalag eller stammar, Kaalasvuoma, Rautusvuoma, Talma och Saarivuoma, hafva en del af Saarivuoma-lapparne, som begifvit sig med sina renar nedåt Pajala socken, till följd af rikligare bete, delvis beroende på att vid större afverkningar en mängd lafträäd fällts, lyckats att kunna sammanhålla sina renar. Den andra delen af Saarivuomalapparne, som efter gemensam öfverläggning inom byalaget skulle stanna i fjälltrakterna, för att byalagets renar skulle få tillräcklig betesmark, hafva på grund af vidriga betesförhållanden ej heller kunnat hafva sina hjordar samlade.

Till följd af det dåliga betet under hösten och midvintern hafva renarna blifvit så utsvultna och kraftlösa, att de, då de starka och oaf-låtliga snöfallen inträffade i slutet af februari och långt fram i mars, hvarken förmådde att flytta sig till fjällen eller andra trakter för att söka bete.

Så fort lapparne inför Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande anmält, hurusom till följd af förutnämnda missgynnande betesförhållanden deras renar i större mängd omkommit på grund af bristande föda, lyckades det Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande att af Eders Kungl. Maj:ts domänstyrelse utverka tillstånd, att lapparne fingo efter anvisning af kronojägare fälla mindre, oväxtliga lafbehängda granträäd å myrmarker å kronopark och kronöfverloppsmark för att därigenom bereda föda åt de af svält försvagade renar, som lapparne ännu hade under sin vård förnämligast de för lapparnes flyttningar så nödvändiga dragrenarna.

Sedermera har det ock lyckats Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande att åt lapparne anskaffa det enda slag af hö, som renarna förtära, nämligen så kalladt fräkenfoder, hvaraf uppköpts så mycket som kunnat anskaffas.

I trots af mycket allvarliga försök att anskaffa utredning om det antal renar, som omkommit för lapparna, har detta visat sig vara absolut omöjligt, då dels genom markens snöbetäckning, dels ock genom de stora vidderna det icke varit möjligt att åstadkomma en räkning af de omkomna renarna. Den stora utsträckning af området, å hvilket renar kunna finnas, har också uppenbarligen förbjudit försöken att söka uppräknade de renar, som finnas vid lif.

Lapparnas åsikt, hvilken ock delas af dem, som äro förtrogna med lapparnas förhållanden, är, att en fullt tillförlitlig uppskattning af lapparnas förluster icke kan ske förr än i höst, då lapparna efter återkomsten från fjällen kunnat insamla renarna.

Då sedan gammalt är känt, att lapparna på grund af dels en vidskeplig fruktan att olycka skall drabba deras renhjordar, dels de höga utskylder, som medfölja ett stort renantal och dels omöjligheten att vid hvarje tidpunkt af året kunna hålla reda på antalet renar i en renhjord, hvarur därjämte ständigt slaktdjur tagas, icke uppgifva ett riktigt antal af *egna* renar, hvarför i de upprättade renlängderna ett för litet antal renar upptagits, ansågs det vara riktigast att till en början söka utröna huru stort antal renar, som lapparna inom Juckasjärvi socken haft vid sin återflyttning från fjällen hösten 1905.

Vid det med lapparna i Kiruna i april månad innevarande år hållna mötet befanns, efter omsorgsfull pröfning och uppskattning, att det i höst skulle funnits, oberäknadt årskalfvarna,

i Kaalasuoma lapparnas egna	7,340,	skötesrenar	1,703,	Summa	9,043		
i Rautusuoma	»	»	7,860,	»	1,026,	»	8,886
i Talma	»	»	11,413,	»	1,236,	»	12,649
			Summa	26,613		3,965	30,578.

Då vid nämnda möte icke någon af Saarivuoma-lapparna kunnat infinna sig samt därför icke någon tillförlitlig uppskattning af deras renar kunnat företagas, har Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande genom pålitlig person, i samråd med och under medverkan af sistnämnda lappar, låtit uppskatta det antal Saarivuoma-lapparna ägt nästlidne höst, därvid uppskattningen, oberäknadt årskalfvarna, visar ett antal af 13,610 stycken.

Då enligt renlängden Saarivuoma-lapparna icke skulle i sin vård haft flere än 184 skötesrenar, hvilket antal torde öfverensstämma med verkliga förhållandet, torde Saarivuoma-lapparnas egna fullvuxna renar utgjort 13,426 stycken.

Enligt den nu skedda uppskattning, hvilken torde vara i det allra närmaste öfverensstämmande med förhållandena under nästlidne höst, skulle inom Juckasjärvi socken funnits

lapparnas egna 44,188, skötesrenar 4,149, Summa 48,337,

till hvilkas antal skola läggas årskalfvarna, hvilka pläga anses utgöra omkring 30 procent af de fullvuxnas antal, således 13,256 stycken.

Denna uppskattning stämmer ganska väl med den uppskattning, som lapparna vid ett i Juckasjärvi den 31 mars innevarande år af dem hållet enskildt möte verkställt, i det att lapparna förklarar, att de ansågo, att renantalet inom Juckasjärvi socken utgjorde minst 50,000 renkreatur.

För att kunna få någon ledning för bedömandet, huru stort antal renar som omkommit, ställdes till de vid Kiruna-mötet närvarande lapparna inom Kaalasvuoma, Rautusvuoma och Talma byalag, innan något meddelande om möjligheten att erhålla hjälp skett, den uppmaningen, att de för sig och de frånvarande lapparna inom byalaget skulle uppgifva det antal renar, som de hade i sin vård, för att fräkenfoder skulle kunna utan ersättning tillhandahållas dem å de platser, dit de önskade att det skulle föras.

Det visade sig då, att lapparna, som ju hade all anledning att uppgifva så stort antal som möjligt, icke uppgåfvo större antal renar än 2,097 stycken. Till detta tal bör säkerligen läggas ett mindre antal renar, tillhörande lappar, som vid uppräknigen kunnat uteglömmas, men torde samma antal icke kunna anses uppgå till ett hundratal, hvilket äfven torde framgå däraf, att, enligt hvad som sports, icke många flera lappar af nämnda tre stammar anmält sig att utbekomma fräkenfoder.

Vid den särskilda undersökningen om Saarivuoma-lapparnas förhållanden har det uppgifvits, att den del af Saarivuomastammen, som hållit sig i fjälltrakterna och haft omkring 5,570 fullvuxna renar, skall hafva, förutom kalfvar, förlorat omkring hälften af detta antal.

Beträffande de af Saarivuoma-lapparna, som vistats i Pajala-trakten och hvilka haft omkring 7,040 fullvuxna renar, antages det, att deras förluster, fränsedt årskalfvarna, hvilka alla torde hafva gått förlorade, icke på långt när äro så stora och ödesdigra.

Af en fullt pålitlig person har Eders Kungl. Maj:ts befallninghafvande erfarit, att han i närheten af öfre Soppero sett i en skogsdunge 14 döda renar, i en annan skog 40 döda renar och på en backe i ett kärr 12 stycken. Många dylika iakttagelser äro gjorda af vägfärande,

som utmed vägarna iakttagit hundratal döda renar. På två ställen, där en lapp hade sin hjord, har man räknat 200 döda renar. I närheten af Kuoksu by hade på en mindre areal räknats öfver 100 döda renkroppar.

Vid mötet i Kiruna förklarade lapparna, att, då de icke sett spår af lefvande renar, de icke hade förhoppning om att kunna träffa vid lif andra renar än dem de hade under sin vård. De antogo, att de renar, som möjligen begifvit sig åt fjällen, då bete saknats å myrmarker och skogsmarken, icke på grund af renarnas svaghetstillstånd förmått att uppsöka de fjälltrakter, där snön var lösare och i allt fall icke kunnat uthärda de våldsamma snöstormar, som förekommit. Likaledes hyste lapparna den förmodan, att, då de icke fått kännedom om, att större renfloccar visat sig i skogsmarken, utan att allenast döda renar påträffades, icke något större antal renar skulle finnas vid lif därstädes.

Dessa af lapparna lämnade uppgifter kunde icke motsägas af andra vid Kiruna-mötet närvarande, för lapparne intresserade personer, utan syntes dessa bestyrkas af hvad resande meddelat, att de icke, såsom annars plägar vara vanligt, iakttagit renspår i närheten af färdvägarna.

Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande har låtit sig synnerligen angeläget vara att efter tiden för Kiruna-mötet medelst telefon och brevskrifning söka inhämta ytterligare upplysningar, huruvida renar utöfver dem, som lapparne hade under sin vård, kunnat påträffas.

Begärda upplysningar från de norska lappfogdarna i Nordlands amt och Tromsö amt, om några svenska renar inkommit på de norska fjällen, hafva ännu ej inkommit.

Ehuru icke några tillförlitliga och exakta upplysningar kunnat erhållas angående det renantal, som efter Kiruna-mötet påträffats å några få ställen inom länet dels uppe i fjälltrakterna tillsammans med Kare-suando-lappars renar, dels ock i skogstrakterna, synas dessa ifrågavarande meddelanden gifva en, visserligen svag, förhoppning om, att hela den ofantligt stora förlust af renar, som på mycket goda grunder vid Kiruna-mötet antogs föreligga, skulle i någon mån kunna förminsкас.

Då Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande nu går att påkalla Eders Kungl. Maj:ts nådiga hjälp till lapparna, anser sig Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande icke böra framställa begäran om större hjälp, än hvad som med nästan absolut visshet kan anses vara oundgängligen nödvändigt, under säker förvissning om, att, för den händelse, efter den noggranna undersökning, som i höst kan verkställas angående lapparnas förluster, större hjälp erfordras, Eders Kungl. Maj:t då skall behjärta det hårdt ansatta nomadfolkets nödvändiga behof af hjälp och understöd.

För lapparnas fortvaro såsom särskild folkstam är renskötseln ett absolut nödvändigt villkor, enär lapparna utan denna sysselsättning icke kunna existera. Ehuru sega och uthålliga i ansträngningar, sakna lapparna de för en jordbrukande befolkning erforderliga kroppskrafterna att bryta mark i ödebygd. Deras fria och rörliga lif vid vaktandet af renar gör att de, såsom andra nomader, sakna fallenhet och håg för odlarens ihärdiga och tålmodspröfvande värf, hvarför de lappar, som öfvergått till nybyggare, illa skött sig som sådana till ringa gagn för dem själfva och odlingen.

Den afkastning, som renskötseln lämnat eller lämnar, är icke obetydlig, utan tillför landet afsevärda inkomster, hvilka i händelse af renskötselns upphörande skulle uteblifva.

Af det renantal, som funnits inom Juckasjärvi socken, omkring 50,000 renar, torde i medeltal årligen kunnat slaktas omkring 10,000 stycken, hvilka, med hänsyn därtill att handjur äfven ingå bland slaktdjuren, kunna anses hafva representerat ett värde af omkring 200,000 kronor. I detta belopp ingår dock värdet af det renkött, de hudar och andra produkter af renen, som lapparna själfva tillgodogöra sig.

Skulle renskötseln upphöra, skulle de stora fjällvidder och skogsmarker, å hvilka renarna tillgodogöra sig mossa, icke kunna lämna någon som helst afsevärd afkastning.

Frånsedt de ömmande skäl, som tala för att lämna lapparna all den hjälp, hvaraf de kunna vara i behof, förefinnas rent national-ekonomiska skäl, hvilka bjuda att tillse, att renskötseln icke går under i nordligaste trakterna af landet.

Ehuru förlusten af renarnas antal icke kan anses vara fullständigt känd, är det dock uppenbart, att renstammen inom Juckasjärvi socken lidit så stor minskning, att där vistande lappars tillvaro äfventyras och deras renskötsel i hög grad försvagats.

Äfven under en förutsättning, som Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande icke håller för trolig, att hälften af Juckasjärvi sockens lappars renstam skulle finnas vid lif eller omkring 22,000 renar, skulle i så fall lapparnas förlust uppgå till allenast samma antal eller omkring 22,000 renar, förutom de i föl födda årskalfvarna omkring 13,200 stycken.

Den förlust, som skulle efter denna enligt Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvandes mening för lapparna synnerligen gynnsamma beräkning drabbat lapparna, torde, om ett medelpris af 20 kronor för fullvuxen ren och 4 kronor för kalf beräknas, utgöra omkring 440,000 kronor för de fullvuxna och 52,800 kronor för kalfvarna eller tillhoppa 492,800 kronor.

Det är uppenbart, att lapparna, som till allra största delen äro fattiga och icke hafva annat att lefva af än afkastningen af sin renskötsel, icke skola kunna utan hjälp bära denna stora förlust.

Den hjälp och det understöd, som erfordras åt lapparna, torde böra bestå i dels bidrag till deras lifsuppehälle, innan deras renhjordar hunnit att gifva afkastning, dels ock medel för inköp af renar för att renstammen skall kunna uppbringas till det antal renar, som lämpligen kunna erhålla bete inom Juckasjärvi socken.

Till fyllande af den förlorade renstammen torde renar kunna inköpas från de så kallade skogslapparna samt andra ägare af skogsrenar. Skulle icke tillräckligt antal dylika kunna erhållas, finnes möjlighet att kunna förvärfva afvelsdjur ifrån renskötsel idkande lappar inom Enontekis eller Karesuando socken samt ifrån Finland.

I främsta rummet torde dock så kallade skogsrenar böra inköpas, enär dessa äro till mycken skada för de nomadiserande lapparna genom att de under sommaren, då renmossan är spröd, nedtrampa denna och därigenom förstöra de nomadiserande lapparnas beten om hösten och vintern.

På grund af de mycket dåliga betesförhållanden, som öfverallt rådt för renarna, hafva årskalfvarna dött i stor mängd äfvensom svagare äldre renar, hvarför det är att antaga, att priset å renar ställer sig dyrare än annars, hvarför man ej kan hoppas att erhålla afvelsdugliga renkor för ringare pris än 20 kronor för ko och för tjurar i förhållande därtill.

Att kunna nu verkställa en utredning om det bidrag, som behöfves till lapparnas lifsuppehälle, torde icke vara möjligt, i synnerhet då ännu lapparnas förluster af renar icke äro säkert kända, men anser Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande sig böra framhålla, att, då lapparna icke kunna af sina hjordar erhålla det feta kött, hvaraf de i riklig mängd hämta sin näring, deras behof af inköpta lifsmedel måste ökas.

Genom anslag ur länets nödhjälpsfond har Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande åt lapparna anskaffat det förut omnämnda fräkenhöet. Äfven har Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande, då lapparna i Juckasjärvi på grund af renarnas dåliga hull icke kunnat afyttra slaktrenar och därför erhålla penningar, hvarför de varit i saknad af medel att inköpa de för dem under deras vistelse i fjällen behöfliga lifsmedlen, samt de till följd af de stora förlusterna icke kunnat förskaffa sig kredit hos handlandena, ansett sig böra af medel från nödhjälpsfonden inköpa lifsmedel såsom mjöl, gryn, socker, kaffe och margarin, hvilka efter bästa bepröfvande utdelats bland de lappar, som enligt samstämmiga uppgif-

ter ansetts därpå vara i behof för att de icke skulle behöfva lida nöd under sin vistelse i fjällen.

Då länets nödhjälpsfond afsetts att vara till stöd för länets jordbrukande befolkning i händelse af missväxt, torde icke, med skyldig hänsyn till det ovissa i framtiden, från densamma böra tagas större belopp än de summor, som nu redan tagits i anspråk.

Fröken Anna Charlotta Mannerstråle har i sitt testamente öfverlämnat till Norrbottens länsstyrelse en fond å 50,000 kronor, hvaraf räntan skall användas till understöd åt befolkningen, helst lapparna, vid missväxtår. Denna fond utgjorde den 31 december 1905 50,861 kronor 52 öre, hvartill kommer nu upplupen ränta.

Den enskilda offervilligheten torde nog också komma att lämna lapparna en verksam hjälp i deras nödställda belägenhet, men nämnda hjälp torde icke förslås, hvarförutom det synes Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande såsom om, då en stor del af lapparna nu drabbats af svår olycka, hjälp och understöd i främsta rummet bör lämnas af staten såsom ett uttryck för den lifliga känsla, Eders Kungl. Maj:t och det svenska folket hyser för den folkstam, som nu trängts upp emot nordnorden och som kan sägas numera icke af annan än af Eders Kungl. Maj:t och det svenska folket röna den hulldhet och omvårdnad, hvaraf nämnda folkstam är i så stort behof och som den i så hög grad förtjänar.

Då det icke torde vara gagneligt, att all den hjälp, som lämnas lapparna, erhålles utan återbetalningsskyldighet, i synnerhet som renskötseln i allmänhet är lönande, synes det Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande som om lapparna borde, hvartill de ock å Kirunamötet förklarar sig villige, exempelvis inom en tid af tjugu år återbetala de medel, som kunna erhållas för anskaffande af renar i de omkomnas ställe.

Lapparna torde ock böra, såsom de begärt, åtnjuta fem år, innan återbetalningen sker. Äfven torde en del renägare, som hafva större familj att försörja, vara i behof att erhålla en del renar utan återbetalningsskyldighet.

Antalet renägande nomadiserande lappar inom Juckasjärvi utgör omkring 200 stycken och den nomadiserande lappbefolkningen därstädes i sin helhet utgjorde den 31 december 1905 621 personer.

Då ett belopp af minst 50,000 kronor torde åtgå till att skaffa behöfliga lifsförnödenheter åt den fattigare delen af Juckasjärvilapparna, som genom förlust af renar äro i uppenbart behof af understöd, samt då minst 50,000 kronor torde erfordras för inköp åt fattiga lappar med

större familj af renar, hvilkas värde de ej anses kunna återgälda, skulle behöfvas ett anslag af 100,000 kronor utan återbetalningsskyldighet.

För att bereda lapparna tillfälle till att kunna anskaffa renar för fortsättande af sin renskötsel synes Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande att, innan fullständig utredning vunnits angående renförlusternas storlek, icke bör äskas större belopp än hvad som kan anses åtgå till anskaffande af 7,500 renar eller 150,000 kronor att af lapparna efter åtnjutande af fem frihetsår återgäldas inom tjugu år med en tjugonedel af hvad hvar och en lapp erhåller.

De närmare villkoren, under hvilka beloppen utbetalas eller renar öfverlämnas till lapparna, torde af Eders Kungl. Maj:t sedermera bestämmas.

På grund af det anförda får Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i underdånighet hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes i nåder bereda lapparna i Juckasjärvi socken ej mindre ett anslag af 100,000 kronor att, efter Eders Kungl. Maj:ts nådiga pröfning, användas dels med 50,000 kronor till undsättning i lifsförnödenheter åt dem, dels ock med 50,000 kronor till anskaffande af renar åt lappar med större familj, än äfven ett anslag å 150,000 kronor att, likaledes efter Eders Kungl. Maj:ts bepröfvande, användas för anskaffande af renar åt lapparna, att af dem efter åtnjutna fem frihetsår återgäldas med en tjugonedel under ett hvar af de därpå följande tjugu åren.»

Protokollet öfver det i skrifvelsen omnämnda mötet i Kiruna är af följande lydelse:

»Protokoll, hållet vid sammanträde med Juckasjärvi sockens lappar uti tingshuset i Kiruna den 5, 6 och 7 april 1906.

S. D. Efter lapparne delgifna kallelser att möta i och för undersökning om lapparnes ställning och förhållanden i anledning af den minskning, som genom betesbrist drabbat deras renhjordar, hade nedan nämnda lappar nu inställt sig inför herr landshöfdingen, nämligen:

ifrån *Kaalasvuoma* byalag: Gustaf Persson Blind, Per Persson Huva d. ä., Olof Larsson Niia, Lars Jonsson Pingi, Johannes Andersson Sarri, Erik Nilsson Svonni, Nils Jonsson Sarri, Jon Andersson Pokka, Per Jonsson Keinil, Johannes Andersson Poinak samt Tomas Nilsson Skum i egenskap af förmyndare för aflidne Anders Vasaras barn;

ifrån *Rautusvuoma* byalag: Per Henriksson Kuhmunen, Per Persson Kuhmunen, Nils Nilsson Niia (Nikka), Nils Ersson Huva, Mickel Nilsson Niia, Josef Mickelsson Niia och Lars Persson Pokka;

ifrån *Talma* byalag: Anders Olsson Sarri, Olof Olsson Thor, Per Gustafsson Nutti, Olof Jonsson Niia, Jonas Andersson Sarri, Enok Andersson Sarri, Per Jonsson Svonni och Anders Persson Prost.

Dessutom hade infunnit sig några lappkvinnor ifrån dessa byalag.

Däremot hade ingen renägare tillstädeskommit ifrån *Saarivuoma* byalag, alldenstund detta byalags lappar flyttat med sina renar till *Pajala* socken och vore nu i saknad af körrenar för att färdas den långa vägen hit.

Såsom tolk i finska språket tjänstgjorde tingstolken inom *Juckasjärvi* tingslag, handlanden *Carl Hannu*, samt vid protokollet lappfogden *J. Hultin*.

§ 1.

Tillspordes lapparne om de orsaker, som föranledt den olycka, som träffat deras hjordar, och förmälde lapparne, att renbetet redan på hösten under deras vistelse i fjällen blifvit otillräckligt genom isflen och hård snö, som hindrade renarne att komma åt mossan. Renarne spredo sig därför under sitt sökande efter föda, så att lapparne i allmänhet redan vid *Andersmässotiden* (omkr. 30 nov.) voro oförmögna att sammanhålla sina hjordar. En och annan lapp hade kunnat hålla ihop sina renar till jultiden. De hade sökt bättre bete längre uppåt fjällen, men nödgats återvända till skogsmarken, där renarne spredos. Af socknens fyra byalag hade endast *Saarivuoma* förmått sammanhålla renarne i följd af bättre bete i fjälltrakten, så att de kunnat flytta med dem nedåt *Pajala* socken. Då de hunnit ned till trakten af *Kurkio by*, ökades dock snömängden, så att äfven detta byalags renar skingrades öfver *Junosuando*, *Kangos*, *Saittajärvi* m. fl. byars skogar. Ibland detta byalags renar funnes intet nämnvärdt antal renar ifrån socknens öfriga byalag. *Talma-* och *Rautusvuoma-lapparne* hade vid *Kurkio by* afskillt sina renar ifrån *Saarivuomas* hjordar.

Vidare förklarade lapparne, att renarne i följd af det dåliga betet under hösten och midvintern blifvit så utsvultna och kraftlösa, att de, då de starka och oafåtliga snöfallen inträffade under senare hälften af februari till långt fram i mars månad, hvarken förmådde åtkomma någon föda från marken eller genom den djupa, lösa snön förflytta sig till fjällen eller andra trakter för att söka bete.

Närvarande lappar, som i början af februari besökt nedre delen af socknen intill *Pajala-gränsen*, sade sig ha funnit dessa trakter då vimla af kringspridda renar, och de höllo före, att flertalet af dessa renar förgåtts, att döma såväl af de få spår af renar, som sedan syntes i skogarne, som äfven af den myckenhet döda renar som iakttagas.

Lapparne ansågo, att alla renar, som nu icke återfunnits och tillvaratagits, vore döda. Åtminstone hade lapparne ingen anledning tro, att de funnit räddning.

För utredning af den förlust af renar, som denna vinters svåra betesförhållanden medfört, anmanades lapparne härpå att sannfärdigt och noggrannt uppgifva det renantal, som en hvar af dem ansåge sig hafva innehaft vid återkomsten från fjällen sistlidne höst. Detta förklarade sig lapparne beredvilliga att samvetsgrannt efterkomma. Sedan antecknats ifrån ett herr landshöfdingen tillhandakommet protokoll, fördt af länsmanen I. Mathlein vid sammanträde inför honom den 26 sistlidne mars i och för upprättande af renlängd, att lapparne anmält, att sådan längd ej lämpligen kunde upprättas detta år, enär ingen rättvis uppskattning af antalet kunde ske, då renarne voro skingrade och sammanblandade, och lapparne följaktligen icke kunde veta, huru stor del af sin hjord en hvar kunde komma att återfinna, uppropades lapparne efter den sist upprättade renlängden. Härvid uppgaf en hvar närvarande lapp, huru många egna renar och skötesrenar, fränsedt årskalfvarne, han nästlidne höst ägt i sin vård, och underkastades en hvar af dessa uppgifter noggrann granskning af de öfriga närvarande lapparne, hvarjämte de från hvarje byalag närvarande efter samråd och angifvande af skäl uppgäfvo de frånvarandes egna renar och skötesrenar vid 1905 års hösts början med uteslutande af nämnda års kalfvar.

Det skulle här antecknas, att de närvarande lapparne sade sig icke besitta nödig kännedom om det antal renar, som lapparne inom Saarivuoma byalag i allmänhet ägde, hvarför vid uppskattningen af samma renar de i allmänhet ansåge sig icke kunna göra ändring i renlängden.

Vid afgifvandet af dessa uppgifter förmärktes uppenbarligen, att de närvarande lapparne i allmänhet hade stor benägenhet att uppgifva antalet egna renar ringare än hvad lapparne inom byalaget ansågo varit förhållandet.

De lämnade uppgifterna antecknades å en afskrift af renlängden och skulle denna biläggas protokollet såsom bilaga I.*)

Efter sammanräkning befanns renantalet vid nämnda tid hafva uppgifvits till

i <i>Kaalasvuoma</i>	byalag:	lapparnes egna	7,340	skötesrenar	1,703	S:a	9,043	
i <i>Rautusvuoma</i>	»	»	7,860	»	1,026	»	8,886	
i <i>Talma</i>	»	»	11,413	»	1,236	»	12,649	
i <i>Saarivuoma</i>	»	»	7,795	»	184	»	7,979	
							Summa	38,557.

*) Jfr handlingarna i ärendet.

För jämförelse härmed antecknades det renantal, som lapparne uppgifvit till den senast upprättade renlängden, utgörande dessa

i <i>Kaalasvuoma</i>	byalag:	lapparnes egna	5,225	skötesrenar	1,195	S:a	6,420
i <i>Rautusvuoma</i>	»	»	5,215	»	1,185	»	6,400
i <i>Talma</i>	»	»	9,370	»	918	»	10,288
i <i>Saarivuoma</i>	»	»	7,495	»	184	»	7,679
						Summa	30,787.

Då således renlängden och lapparnes nu afgifna uppgifter utvisade en skillnad i renantalets totalsumma af endast 7,770 renar, erinrades lapparne, att de själfva vid sammanträde i Juckasjärvi kyrkoby den 31 sistlidne mars värderat socknens renmängd till minst 50,000 och påpekades, att nu uppgifna renantalet alltså icke kunde anses vara för högt.

Härvid upplyste lapparne, att de vid sina uppgifter om sitt renantal icke plägade medräkna antalet årskalfvar, dels emedan ingen säkerhet finnes för att dessa blefve vid lif under året och dels på grund af gammal tradition, att lapparne ej för dem vore skattskyldige enligt 1751 års traktat. Dessa kalfvar beräknade lapparne utgöra cirka 30 procent af antalet fullvuxna renar i hjorden under fullgoda betesår.

Uppmanade att nämna, huru stor del af det uppgifna renantalet de kunde antaga ännu vara vid lif, förklarade lapparne, att de ej förmodde åstadkomma någon som helst beräkning därom. Döda renar påträffades öfverallt, men högst få lefvande. Lapparne hade iakttagit, att renarne började dö redan inemot slutet af februari, då de starka snöfallen började. De voro redan då utmattade i följd af det dåliga höstbetet och en del hade dött redan under höstvintern.

För att utröna en hvar lapps behof af det fräkenfoder, som herr landshöfdingen anskaffat för lapparnes räkning och hvilket skulle utan kostnad för dem utsändas ej blott till byar och andra platser, som lapparne finge föreslå, utan ock, i fall af behof, till de ställen i skogarne, där de hade sina renar och dit fordret kunde forslas, affordrades lapparne uppgifter om huru många renar hvar och en af dem, såväl närvarande som frånvarande, nu återfunnit och underhölle i lafskogen, och antecknades antalet af dessa renar särskildt för hvarje lapp, hvarvid antalet sålunda tillvaratagna renar efter sammanräkning befanns utgöra endast 2,077 stycken (se bil. 2°).

Det för dessa renars vidmakthållande, isynnerhet under flyttningen till fjälls, då lafskog ej mera vore att tillgå, sålunda anskaffade fräken-

*) Jfr handlingarna.

foder skulle efter lapparnes förslag försändas till följande platser att åt lapparne utdelas enligt sålunda beräknadt antal renar, nämligen:

till Puoltja	för	88 renar c:a	900 kg.
» Kiruna	»	153 »	» 1,600 »
» Juckasjärvi	»	697 »	» 7,000 »
» Kurravaara	»	717 »	» 7,500 »
» Soppero	»	322 »	» 3,300 » ,

hvarjämte till sistnämnda ort skulle ifrån upplag i Juckasjärvi forslas sådant hö för igenom Soppero by uppflyttande Saarivuoma-lappars behof.

Med anledning af denna uppgift om antalet tillvaratagna renar tillspordes lapparna, vid hvilken tid de säkert kunde urskilja och uppgifva, huru många renar de förlorat. Härtill förklarade lapparne, att detta icke med full säkerhet kunde ske förrän på hösten. Äfven om någon slags beräkning kunde göras under sommaren öfver det antal, som möjligen samlas upp till fjällen, blefve denna långt ifrån tillförlitlig. De renar, som ha krafter, ginge väl till fjälls, men de kraftlösa stanna med säkerhet i skogslandet ända nedåt Pajala, något hvar till de redan förut varit benägna. De som slippa till fjälls komma åtminstone delvis icke att följa de vanliga flyttningssvägarne, utan sprida sig i fjällen. Ej heller kunde man af de bofaste få någon säker upplysning om det antal renar, som de kunde iakttaga i skogarne under sommaren. Där vore det för öfrigt omöjligt att samla dem och drifva dem till fjälls. Någon säker och tillförlitlig beräkning öfver återstående renantalet vore efter lapparnes öfvertygelse icke möjlig, förrän lapparne hunnit efterspana och hopsamla renarne både i fjällen och i skogslandet under hösten, sålunda först i november månad.

Emellertid ansågo lapparne lämpligt, att några lappar kvarstannade i socknens skogsland under sommaren för att eftersöka och iakttaga där kvarvarande renar, och föreslogo de, att för detta ändamål 2 man från hvarje byalag eller åtta personer för hela socknen utsågos. Dessa lappar ålades att under sin vistelse i skogslandet under sommaren ständigt från närmaste postanstalt underrätta lappfogden om hvad de iakttagit i skogarne af där kvarblifna renar.

På framställd fråga, hur stort antal renar lapparne ansågo kunna underhållas på socknens vinterbetesmarker med tillägg af de områden af Pajala socken, där de plägade begagna sig af vinterbetet, men utan att behöfva intränga vare sig inom Karesuando eller Gellivare socknar, enade sig lapparne — sedan tillfälle lämnats dem att sinsemellan öfver-

lägga om frågan — om det svar, att, medräknade vinterbetesmarker inom Pajala socken, c:a 35,000 renar förutom årskalfvar borde kunna rymmas inom socknens vinterbetesmarker, i synnerhet om socknens skogsrenar aflägsnades därifrån sommartiden, dock under af Per Kuhmunen, Nikolaus Huuva m. fl. lappar uttalad förutsättning af fullgoda betesförhållanden.

Tillsporde om en renhjords sammansättning af olika renar, lämnade lapparne därom uppgifter, hvilka gäfvo vid handen, att en renhjord vanligen består af honrenar (vajor) omkring 60 procent och hanrenar 40 procent. Af dessa sistnämnda utgöra dragrenarne 14 procent, ren-tjurar 6 procent och yngre hanrenar 20 procent. Till en hjord räknades ytterligare 30 procent årskalfvar.

Vid härefter företagen undersökning angående den årliga kostnaden för en vanlig lappfamilj, beräknad till 7 fullvuxna personer, afgäfvos härom mycket olika uppgifter. Lapparne erinrade, att de inom denna socken vore i behof af ett större antal renar för sitt uppehälle och till betäckande af öfriga utgifter, såsom skatter, skadeersättningar m. m., än de socknar, där lapparne hafva tillgång till inkomst af ripfångst samt till billigare födoämnen såsom mjöl och fisk, hvilka varor en del lappar inköpa ifrån Norge utan tullavgifter.

Enligt de burgna lapparnes uppgifter åtginge för en familj af ifrågavarande storlek bland annat:

15 säckar råg-, korn- och hvetemjöl	kr. 315:—
2 balar kaffe	» 180:—
150 kg. socker	» 95:—
150 » salt	» 5:—
200 » smör	» 360:—
Kläder och tälttyg	» 200:—
25 kg. tobak	» 50:—
6 halftunnor salt fisk	» 180:—
1 bal gryn	» 30:—
2 hudar, läder	» 40:—

Dessutom åtginge för hushållet årligen 50 slaktrenar, hvaraf dock försålles 60 stekar och 30 hudar till ett värde af 375 kronor.

I denna beräkning af en familjs behof, hvilken visserligen uppgjorts utaf en af socknens burgnaste lappar, instämde ock allmänt öfriga närvarande burgna lappar under försäkran, att beräkningen inga-

lunda kunde anses öfverdrifven. De anmärkte, att lappens ständiga friluftslif, förenadt med stor rörlighet och strängt arbete, skaffade honom behof af riklig och kraftig föda med större fetthalt än hvaraf de bofaste i allmänhet vore i behof. Dessutom hade de burgnare lapparne äfven att ofta dela med sig af sina förråd åt fattiga likar.

Mindre bemedlade lappar uppgåfvo sig behöfva en hjord af 200 renar för 4 personers hushåll för att kunna lefva utan skuldsättning. Af denna hjord kunde omkring 60 renar om året uttagas till slakt eller försäljas.

I anledning af den förlust af renar, som, efter hvad som framgått af lapparnes uppgifter och beräkningar, nu drabbat Juckasjärvi socken, ifrågasattes, om ej ersättning af renstammen i socknen måste anses nödig. Lapparne ansågo, att intet tvifvel rådde om behöfligheten af renstammens ersättning. De hade alla skäl att befara, att alla renar, som de ej kunnat återfinna, gått under, och de voro lifligt tacksamma för alla åtgärder, som kunde vidtagas för att uppehålla renstammen i socknen.

Vid härfpå företagen undersökning om ändamålsenligaste sättet för renstammens återställande, uttalade lapparne sig för att detta bäst kunde ske genom att länets skogsrenar förflyttades till denna socken. De förklarade, att dessa renars förflyttning till fjällen och omvandling till fjällrenar alls icke vore någon svårighet, oafsedt skogslappars och bofastes invändningar och betänkligheter däremot. Dessa renar borde då insamlas genast på hösten, så att flyttningen till denna socken kunde försiggå under vintern.

Ifrågasatt anskaffning af dräktiga vajor ansågo lapparne väl skulle varit synnerligen fördelaktig, men för dessas förflyttning till fjälls utan att taga skada erfordrades en särskildt gynnsam vår med daglig och lätt tillgång till bete.

Mindre troligt vore, att renar kunde få inköpas af fjällappar i andra socknar, åtminstone till något afsevärdt antal, men möjligen kunde sådana få inköpas från Finland, efter hvad lapparne trodde sig hafva förnummit.

Af inköp af salubjudna slaktrenar hade lapparne intet gagn för renstammen, då lapparne i allmänhet sålde allenast sådana djur, som icke voro lämpliga för renhjordens förökning.

Beträffande inköp af renar ville lapparne förorda anskaffning af företrädesvis vajor samt hanrenar af 2 à 3 års ålder.

I fråga om inköpta, redan märkta renars förseende med nytt märke förklarade lapparne, att detta ej komme att vålla någon svårighet. Det vore lätt för ny ägare att anbringa sitt från andras lätt skiljbara skillnadsmärke å ren, försedd med hvilket märke som helst.

Åtsporde om det lämpligaste medelpriset för dugliga renar, förklarade lapparne, att ett pris af femton kronor öfver hufvud borde vara tillräckligt, men då renpriset numera i följd af den stora förlusten torde stiga betydligt, sågo lapparne sig nödgade att medgifva ett medelpris af 20 å 22 kronor såsom lämplig.

Härefter erinrade herr landshöfdingen lapparne, att, ehuru förhoppning funnes, att svenska staten ville tråda hjälpande emellan, för att, i den mån sådant kan ske, ersätta socknens renstam, lapparne därför icke finge anse sig befriade ifrån att åtaga sig sin del af bördan. De erinrades därför om nödvändigheten af inskränkningar i sina utgifter, större ifver och allvar i renarnes skötsel och mera arbetsamhet i allmänhet, exempelvis borde de företaga sig något slöjdarbete såsom både nyttigt och inbringande.

Lapparne måste tänka på att i sinom tid återgälda statens utlägg för renstammens ersättande, och uppmanades de att afgifva något förslag om sättet därför. Lapparne enade sig härpå om förslag att efter fem friår från renarnes emottagande få räntefritt amortera inköpssumman under en tid af tjugu år.

I fråga om renhjordens afkastning i afseende på afvel lämnade lapparne följande upplysningar: En vaja bär i medeltal 7 kalvvar, endast ett fåtal vajor, de kraftigaste, kalvva hvarje år, men i allmänhet hvar annat år. Ofta förekommer, att vajan bär endast hvar tredje år. Någon gång, men ytterst sällan, bär en vaja två kalvvar. Dessa kan hon dock ej nära så, att de blifva vid lif. Vajorna äro aflingsdugliga i regel från tredje året, stundom dock redan i det andra och ända till 8 å 10 års ålder. Vajan öfverger ofta sin kalf, isynnerhet den första, och man har ock iakttagit, att hon i stället vändt sig till sin egen moder för att dia.

Af 100 kalvvar, burna på våren, återstå till hösten, om vädret är gynnsamt d. v. s. ej för mycket mygg, stark värme och vargar, 60 å 70 stycken.

Bland orsakerna till ett så afsevärdt antal kalvvars undergång böra ock nämnas järfven, fjällräfven, örnen, korpen, för att ej glömma vargen, som dödar kalvvar hoptals långt flere än han någonsin hinner äta.

Äfven björnen förgör kalvvar i mängd, då han inkommer i en renhjord. Sådant, sade lapparne, märks nästan hvarje år.

Renoxen anses aflingsbar vid 2 à 3 års ålder. Han kan ej beskäras förr än vid 4 à 5 års ålder, ty han stannar då i växten och blir för svag till dragren.

Lapparne anförde slutligen sina ofta framställda klagomål öfver bofastes hundar, företrädesvis öfver banbetjäningens efter Öfotenbanan hundar, hvilka nu, då möjligen efterlevande renar komma att ströfva utan vårdare, blifva så mycket fördärfvigare för renarne. Lapparne hemställde om åtgärder för att dessa hundar måtte hållas i band eller hundgård.»

Departements-
chefens
yttrande.

Det torde icke råda mera än en mening därom, att staten bör träda hjälpsamt emellan för att lindra den nöd, hvori nu ifrågavarande lappar utan något sitt förvållande råkat. Förutom den direkta undsättning, som bör lämnas de behöfvande i form af lifsförnödenheter, synes Kungl. Maj:ts befallningshafvandes förslag att lämna bidrag till förnyande af den förlorade renstammen vara den i alla afseenden lämpigaste åtgärden. Likaledes kan det ej vara annat än välbetänkt, att ett sådant bidrag till en del gifves i form af lån på lindriga återbetalningsvillkor.

Då för öfrigt vid de af Kungl. Maj:ts befallningshafvande föreslagna beloppen hänsyn tagits till, att lapparne själfva rimligen böra bära en del af de stora förluster, hvaraf de under året drabbats, samt det ifrågasatta anslaget synes mig väl lämpadt efter de behof, som under nuvarande förhållanden kunnat utrönas, och de skäliga anspråk, som böra ställas på statens mellankomst, kan jag i allo biträda Kungl. Maj:ts befallningshafvandes underdåniga framställning och får således hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen att

dels för beredande af understöd åt lapparna i Juckasjärvi socken å extra stat för år 1907 bevilja ett anslag af 250,000 kronor att enligt de närmare bestämmelser, som Kungl. Maj:t meddelar, användas: 50,000 kronor till inköp af lifsförnödenheter för utdelning bland nämnda lappar, 50,000 kronor till inköp af renar åt lappar med större familj samt 150,000 kronor till lån åt lappar för inköp af renar, med skyldighet för låntagaren att efter fem frihetsår återgälda erhållet lånebelopp med en tjugonedel under hvart och ett af de därpå följande tjugu åren;

dels ock medgifva, att Kungl. Maj:t må under år 1906 af tillgängliga medel utanordna ifrågavarande anslagsbelopp, 250,000 kronor.

Denna af statsrådets öfriga ledamöter biträdda hemställan behagade Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten bifalla; och skulle nådig proposition till Riksdagen aflåtas af den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Carl G. Edman.
